

11/10

1

6218
H. O.

Kwestjonariusz.

Pytania w sprawie „Lagiermika” w L. S. R. P.

Jaż. Kazimierz Marian St. saper w. 2. III. 1903 r., Kawaler, zastępca
 Naczelnika Wzrostów Mostowych w Kanielskach D. S. R. P. Wilno.
 Dnia 25. III. 1904 r. zastępem arektonary w powozgu na linii Giedystek -
 Morkinia za miejsc. Łapy, gdy zamierzam dojechać do st. kol. Czerw.,
 a następnie przetrwać granicę okupacji sowiecko - niemieckiej, gdyż
 nie byłoby przeciwnym, ale wiecie pewnie, że pada dzień zastępem
 arektonary przez N. K. W. D. Po ścisłym zrewidowaniu, odebraniu
 dokumentów, przesiedły, zegarki, przewieziono mnie najspierzym
 podziemem ok. godz. 22⁰⁰ do Giedystek i osadzono w mieście
 N. K. W. D., mieszczącym się w budynku kolejowym przy dworcu.
 Przemysłowe brama mnie w kancelarii dyktowanych w sprawie
 (arekton). Dopiero następnego dnia rozpoczęło się śledztwo. Badano
 mnie dwóch eukawudrystów, z zadawanymi pytaniami zorientowanymi
 się, że śledztwo mnie już od dłuższego czasu i kwestja sąsiedztwa
 była tak sytuacją przysadzona, zauważym także, że mają
 dokumenty personalne kolejowe dotyczące mojej osoby. W sposób dokładny
 uzyskuję także stów „krypton”, „facyt” i b. p. zaliczyło się wstępne
 śledztwo, po czym zauważyło mnie w celach 1, 2, 5, 3, 5 metr., gdzie
 już siedzieli ~ 20 osób przeważnie kolejowe. Tam spotkałem
 znajomych pracowników z D. S. R. P. Wilno tj. inż. Moczynskiego -
 Naczelnika Oddz. Droz. w Wotkowycach (D. S. R. P. Wilno), Kpt. rz. Cyganickiego -
 Naczelnika Biura Personalnego (D. S. R. P. Wilno).

11/9

W celi tej brama mnie 4 dni i w tym czasie
 badania byłem jeszcze 2 razy, przyjechał na swój swobodny sposób
 „zarzeczono” mi przyjechać do partii (O. S. R. P.) organizacji
 społecznych i kolejowych. Utworzone stowarzyszenie takich zamulów
 ze bandy naziem, nie wiecie w jakim celu zamierzają utworzyć

ze jako polek należało do organizacji jak: L. M.K., K.P.W.
Kolej. Przej. Wopit. /, R.K. / Rosterny kol. /, Zarząd Polk. Sm. Kolej.
Zboru Ljudn. Narod. / Oddział Kół /.

Po tych badaniach przewieziono mnie do więzienia
w Białymstoku, gdzie przez noc przyniesiono ~~mnie~~ ^{uważano} L. Kluwakowa,
tak jak ja zaarestowanym, obywatelami polskimi w celi przysięsą,
skąd po skutecznym zrewidowaniu do uaga z przysięsami i z sądz-
daniem do ust, - po pozostawieniu było ostatecznej decyzji,
zamknięto w celi Nr. 78 mieszczącej się w suterenach więziennego
budynku. Weeli ~ 6x8 mtr. znajdowało się wtedy ~ 40 więźniów,
w tym obywatele polscy, których aresztowaniem zaskaki w związku ich
statego zawieszania tak zwani „polskami” przy przetrzymaniu
garnicy tak zwani „garnicznicy”. Weeli tej uwa ze uwa siedzieli
więźni innymi: Lopinski - Nacelnik Juwa Finans. D. K. P. Wilno, St. Lipinski,
St. Am. L. St. Tartowski.

Publicznie przedstawił dnia upłynął jak następuje: opozostawia
si i uwyie uwydy god. 6-7, śniadaniu ~ 7 god. - przyniesiono
wydawano porcji chleba 600gr. i na codziennie i 1/2 litr. ciepłej
wody zaparowanej celko „ziarni” o jakimś dziwnym i mdłym zapachu,
~ godz. 13⁴ obiad, składający się z 3/4 litr. mąki zupy owsianej,
mięso z gotowanej na rybie, ~~z~~ której jedyni smak i oświ uszczuplił
na to, że do kotła była wrzucono ryba. O godz. ~ 18⁴ kolejną
składającą się z 3/4 litr. mąki zupy owsianej. Po kolacji
względnie przed, wyprzedzono tak jak samo ~ 20 do 3000⁶
celu opozostawia się. Po trzech tygodniach ~ 20. IV. 40r.
przeuciano po kilku uwas do innych cel. Za dostawę się do celi
Nr. 81 mieszczącej się na tym samym korytarzu w drugim końcu
budynku. Poza to było w celi ~ 6000⁶, cyfra ta zwiększała się
i dochodziła do 11000⁶ / celi 6x8 mtr. /.

W celi, zawieszono, brud, zadach, kum, rozmaite dolegliwości więźniów,
ciągle wrzaskający głos, stale w powietrzu - to atmosfera w celi.
Jedyni pewności, że jest to było przysięsą oraz w czasie uduj
i że te te sady które rozdzielony uwa kraj na części upadły i zastana

zmieszane, trzymata ludzi przy sibach i dala przetrwać ciężki okres
więzienny.

Więźniowie w celi zamieszali się, jednych wyprzedzono,
drugich dodawano. Średnio ^{przeciętny} 5000 przetrzymali się. - 100%
obywatele polscy w tym ~ 30% żydów. Inkwizycji 15%, chłopów
20%, robotników różnych rzemieślników itp. ~ 55% i 10% o
przeżyci karygodny, lub o bardzo niskim poziomie moralnym.
Rozmowy prowadzone w gronie najbliższym, komendowanie wiadoma
ści przyniesionych przez uwa przysięsą więźniów przysięsą angielowa-
nych wypełniały czas. Codziennie wywoływanie z celi na badania,
przeważnie w porze nocnej, stawało się w wielu wypadkach bardzo
wyczerpujące dla więźniów, zwłaszcza ze względu na ciemność
był wyrażenie o martwieniu cyfry i dolegliwościach.

Uważano się to w: zamknięciu celi w porze letniej, braci
spacerów (przez 3 miesiące), skróceniu czasu przy opozostawia się,
zamknięciu w celi dopływu w ustępie, rewizji w celi i na korytarzu,
pogorszeniu się wyżywienia, uci dorozawia przysięsą więźniów.
W okresie tym ludem badany przez franc. ostatni raz w okresie 1940r.
26. III. 40r. wyprzedzono mnie z celi i ogłoszono wyrok zaoczny,
skazujący na 8 lat „Lagierów” za przynależność do kombiwojnacyjnej
organizacji. Po wyroku zostawiono opozostawia w celi dla więźniów
po wyroku, to był samej pojedynki o wym. 2x3 mtr., siedzących tam
~ 15 osób. Sprzedawcą tam s.p. uję. Edu. Soyak - kucharz Ławet.
Mortawiel w Horszleach (zamił w szwach sowieckich), s.p. uję. Matorajkingo
- / zamił w Ławet po przysięsą w szwach sowieckich /, R. Piotrowskingo - ref. prz.
Ławet. Most. w Horszleach. Po paru dniach przewieziono mnie do innej
celi, pojedynki, gdzie spotkałem uci: Stof. Wójcikowski - Nace.
Odst. Duchu w Białymstoku. Dnia ~~20. IV.~~ 41r. wysiedlono nas
w Ławet ~ 50 osób do więzienia w Paramuicach, zaś stąd 20. V. 41r.
na Ławet B. S. R. P. powołano do więzienia „Dramyja Prist” w
Muskwie. Tam już na ogólny liczb więźniów w celi ~ 60 było
uwa Polaków było 10-ciu. - reszta to obywateli polscy polityczni
i kryminaliści. W końcu stycznia wysiedlono nas po raz drugi

u wagonach kwarasych, przemieszczonych na wieżmiarce do
 doboru "Kadil" na postawie od siemolowca.
 Hranuki transportowania były strasne, przy uwarciu dochodzą-
 cym do 30°C. przytę zelanu ognewad wjadły w promieniu
 1-go metra, a spami na brudnych deskach, zamieszkałemu wagon
 od rymity draunianej sil aspawadziejcej, z powodu zamknięcia,
 ekstremalny ludzkie, ciężkie reurye czy ktoś nie widzi, upiśnie
 byłu chlebem i śledziemi (600gr. chl. i 2 śledzie na chl.), brat wody,
 wywarpady po 12 dniach i był już szlatorskie organizmy.
 W doborie rozdzielonym byłu od 10 do 20.11.41r., kiedy
 piero w liście ~ 300 wieżmiar przy pracie ~ 35°C, pod
 siluż eakarkę zotwieru N.K.W.D., w uocy po zamknięciu
 polech i lach prowadzono was ~ 30km. Moment ten
 utkwit mi w pamięci i uauu go przed oczyma, - ludnie wywarp
 mi, stawali się mi uogge utrzymać się na uogech, młodzi
 z uogwpania, a ochrona piewick, ściągając prami i
 kopyce nogami zmieszali do ślaczego masła. Po przybyciu
 do doboru pracy u "Harcawick" 21.11. przymanu was laca 10 dni,
 uarkpnie promucous do punktu pracy odległego około 10km.
 od Harcauicki, a uarkpnie po 5-ciu dniach z powrotem
 pmer Harcauicki, odesłano do pkt. pracy "Platina"
 odległej od Harcauicki o 20km. W doborie tym na ogółuż
 liab, 300 ludzi, polakoi było 30-tu. Prace w doborie
 stauowidy roboty linc, ścinanie drzew i przygotowywanie
 do opłauku idziejmej. Praca rozpoczynała się o godz. 7³⁰
 do 18³⁰ u odległości od 5-7km od uiejica zakwaszowania
 przy mrosuż dochodzących do 35°C. Wyżyswienie stauowick
 racja chleba od 400 - 900gr. zależnie od wyrobismpolnora,
 które-siluz frycuuu idobnie odryjamy cedawet mi był
 w stonie uykouac; na śmiaszauie 3/4 litr. miedkij supy
 i posidok (obiad i kolacja jednoczesnie) po przyjeździe z pracy
 składajacy się z supy oadraney, lub z zytinimi kłaukami
 (+zw. "getajskami" id. kłkajic u rapie) i kawa 1/2 szkl. Przy

talim wyżyswieniu sily wywarpowały się coraz bardziej.
 W przorwad dnuach uogge grupa składowej 4 ~ 200 ludzi
 odesłano do Swickla, kiedy po ugrupowaniu ~ 80 ludzi
 z uiejel punktoj pracy, transportu kolejowym - u wagonach
 buwarowych ktyhol - pod siluż eakarkę wywiorono was u chl. i
 uochod. Okres ciera przejazdu trwał ~ 30 dni.
 Około 15.11.41r. przywiorono was do Buchty Stacharki uad
 uonem Japawickim. Tuż uarkpnie ugrupowic, cęci
 odesłano obrzdu u Kastyon, która porotata oamno
 na uiejacu, ja uarkpnie do dragij pracy, pracujce u
 ogółuż robotach u Buchcie Stacharki. Po wybuchu
 wojny sowiecko-ueuieckiej was polakoi uadous
 u wydzielony cęci doboru, dęuie z "legionnikami"
 sowieckimi, i uoluzje od fowrtajdel uiejicid. Wyżyswienie
 u tym doborie pogorzyło się znaczenie, porojs chleba zmniejszo-
 uo do 150gr. i dancous byłu ruc na dwa cęci ~
 ilbrici ~ 3/4 litr. Zabrudziano was przy robotach pomekto-
 uogel, kopaniu rowow i przeciwdobrowy.
 W kauceu lipca zabrano was pmer ~ 50ml i transportu
 kolejowym, pmer Włodysławick, przewieziono do doboru
 pracy przy st. kol. Swobodny. Na terenie doboru liczący
 ~ 1200 ludzi was Polakoi było zaledwie 12-tu i to rozdzielony
 po różuoych bygdach. Bywały dni, że mi slyadnem uadwy
 polskiej. Jedyną ulgą u ciastek byłu w doborach
 była dępsila uogymiam myśli z robotami, że dępsilak
 sou teczy uiejimawie i "legionniki" to u 80% ludnie wyruci
 z pocuick goduoci uolubij o niskim porowicie umyślony
 i moneknie spudeni, lat zuauu Japawickim "Lalio", - ranta
 ~ 20% to ludnie a uicku starym, uyktrakami, uykłami,
 ber celu w uyciu, zmiercomu i zmalkrakami frycuuie
 imoralne.
 Hranuk u tade sowieckich to Polakoi był urog, uwaszali
 was za uajpomyel proutk pacis, a u najpomyel uypadku

odwrotni i: ucieczki.

Pomoc lekarska była praktycznie zero - duża grupa była praca u normy pracy choroby i zwalniana z pracy.

Kontakt z krajem i rodziną nie miałem. Matka i najbliższa rodzina zamieszkuje w Słomcu pod okupacją niemiecką, nie wiedzę nic o moim arestowaniu i wywiezieniu przez władze sowieckie, wa były pytania z obrotu 1.V.41 do Matki i otrzymałem nie otrzymałem żadnej odpowiedzi.

Stamtąd amurski zotarem zuchowcy z dnia 29.X.41. i nie wiedzę nic o losowaniu w Armii Polskiej, wybrano jako miejsce pobytu Kustanaj, kierując się tym, że w tej części Rosji będą mogli spotkać się z Rodakami, którzy jak słyszano byli w dużej liczbie wysiedleni i Polaki do tej chwili byli w S.P.R. Po przyjeździe do Kustanaja dn 15.X.41. przebywając dwa tygodnie w szpitalu ^{tam} ~~gdzie~~ dowiedziałem się o losowaniu w Armii Polskiej. Po wyjściu ze szpitala wyjechałem do Burejta, gdzie zjechałem do do Sztabu A.P. dn 15.X.41. Po zarejestrowaniu się w punkcie dosypki, zostałem przyjęty z dn 1.XI.41. jako pracownik kontraktowy do Szefostwa Zastawołów i wyjechałem do Ciornomilowa Polt i garnizonie w Łotalsauce.

M.P. dn 6.II.1943r.

Wojciech Kozłowski
St. Zap.